

Cinsel Taciz ve Saldırı Vakaları Karşısında Tutum Tavsiye Rehberi

Bu metin, cinsel taciz, saldırı, şiddet ve ilgili konular ile karşılaşıldığında, tarafları zor durumda bırakmadan ve yeni mağduriyetler üretmeden konuya yaklaşmak ve doğru ilk adımları atmak için, CİTÖK (Cinsel Tacizi Önleme Koordinatörlüğü) Ofisi tarafından rehber olması amacıyla hazırlanmıştır.

Cinsel Taciz:

Sözle, beden diliyle veya herhangi bir iletişim aracıyla gerçekleştirilen, kişinin cinsel özgürlüğünü ihlal eden, onayına dayanmayan cinsel içerikli davranışların tümü cinsel tacizdir. Flört etmek için aşırı ısrarcı davranmak, laf atmak, şaka yapmak, istenmediği hâlde cinsel içerikli konuşmalar yapmak, karşı tarafın onayı olmaksızın sözlü cinsel davranışta bulunmak, cinsel içerik paylaşmak, idari veya akademik konumu kullanarak bir çalışan veya öğrenciyi flört etmeye veya cinsel içerikli paylaşımlarda bulunmaya zorlamak vb. davranışlar cinsel taciz örnekleridir.

Cinsel Şiddet:

Cinselliğin kontrol etmek, denetlemek, küçük düşürmek, aşağılamak ve cezalandırmak amacıyla bir şiddet aracı olarak kullanılmasıdır.

Cinsel Saldırı:

Kişinin onayı olmaksızın elleme, dokunma, sarılma gibi beden dokunulmazlığını ihlal eden ve temas içeren davranışların tamamı cinsel saldırıdır. Penetrasyon veya benzer biçimde zorlamalar cinsel saldırının sadece bir türüdür. İstenmeyen herhangi bir temas cinsel saldırı kapsamına girer.

Flört Şiddeti:

Flört şiddeti, sevgililik ilişkisi içerisinde fiziksel, cinsel, psikolojik, sosyal ve dijital şiddet içeren davranışlarda bulunulmasıdır. Taraflardan birinin diğerine şiddet göstererek kişi üzerinde egemenlik kurması, onu kontrol etmesi ve ona güç uygulama-sıdır.

Israrlı Takip

Israrlı takip, sevgili veya herhangi biri tarafından yoğun biçimde izlenmek ve takip edilmektir. Takip davranışı, korku uyandırmayı, gözdağı vermeyi ve güvencesiz hissettirmeyi hedefler. Eski sevgilinin haber vermeden veya davet edilmeden eve, okula, kişinin bulunduğu mekana gelmesi, kişinin karşısına çıkması, sürekli hediye, çiçek vb. alması veya göndermesi, arkadaş çevresi aracılığıyla iletişim kurması ve kişi ile ilgili bilgi almaya çalışması ısrarlı takip davranışı örnekleridir.

Rıza/Onay İnşası:

Yukarıda tanımlanan bazı fiiller esnasında karşı tarafın rızası/onayı olduğu ifade edilebilir. Unutmamak gerekir ki, rıza/onay; baskı, korku, güvensizlik, kararsızlık, manipölasyon ile inşa edilebilir, yani kimi durumlarda rızanın olması şiddetin olmadığı anlamına gelmeyebilir.

Danışma Sürecinde İletişim

Eğer herhangi bir üniversite mensubu size bu konular hakkında danışmaya gelmişse, zaman kaybetmeden CİTÖK'e yönlendirmenizi rica ederiz. Bu şekilde hem gizlilik ilkesi gözetilir hem de yeni mağduriyetler yaratılmasının önü alınabilir. Öte yandan, kişinin size danışmakta elbette çeşitli sebepleri olabilir, bu durumda, kendisini dinleyip (tarafları bir araya getirmeye çalışmadan) gerekli birimlere yönlendirmenizi tavsiye ediyoruz. Şikâ-yete konu olan olay her zaman üniversitenin mekanizmalarıyla çözülecek bir olay olmayabilir ya da yasada suç olarak tanımlanmış olabilir; bu sebeple şikâyetlerin zaman kaybetmeden doğru birimlere yönlendirilmesi gereklidir.

Eğer kişi olayı size anlatmak istiyorsa...

Bu süreçte, konuyu anlamamanın ötesine geçecek yorumlar yapmak ve detaylı soru sormaktan imtina etmek, konuşan kişinin kendisini ifade edebilmesi için alan açmak ve dikkatlice dinlendiğini hissettirmek önemlidir. “Neler olduğunu bize anlatır mısın/ız?” gibi açık uçlu bir soru çoğu zaman yeterli olur.

Şiddet veya taciz anlatısı dinlerken ne tür müdahalelerde bulunduğumuz veya nasıl bir dinleyici olduğumuz olayın devamı açısından belirleyici olabilir. Şiddete veya taciz maruz kalan kişiler, farklı mercilere başlarından geçeni defalarca anlatmak zorunda kalmak ve yargılanmaktan ötürü travmatik anlar yaşadıklarını ifade ederler. Bu durum yaşanan olayın haricinde yeni mağduriyetlerin oluşmasına sebep olabilir.

Cinsiyetçi yaklaşımlardan uzak durmak

Örneğin, anlatanı dinlerken sözünü kesip “gece o saatte neden evine gittin?” diye sormak kişiye maruz kaldığı şiddeti hak ettiği izlenimini verir. Nötr sorular, önyargı ile telaffuz edildiğinde de benzer bir durum oluşur. Örneğin, taraflar arasındaki ilişkiyi anlamak niyetiyle sorulan ancak yargı içeren “ama sevgiliymişsiniz?” gibi bir ifade, daha önce veya halen sevgili olunması tacizin sebebi olabilirmiş, kişi taciz etmek için kendinde hak görebilirmiş gibi bir etki yaratır.

Kişilerin fiziksel görünüşleri veya davranışları hakkında...

yorumlarda bulunmak ve bunlar üzerinden olay hakkında bir yargıya varmaya çalışmak (Örneğin: “çocuk da yakışıklı, sen de istemiş olamaz mısın”, “sen de kalkıp onun evine gitmişsin”, “flört etmişsin”) tacize uğrayan kişiyi utanç, suçluluk gibi duygularla zor durumda bırakan, mağduru suçlayıcı ve kişilik haklarını ihlal edici bir tutumdur. Bu tür sorularla, cinsiyetçi yargılarla yaklaşmak, olayı anlatan kişide kendisine güvenilmediği ve kendisinin sorgulandığı/suçlandığı izlenimini yaratır.

Eşitsiz ilişkiler ve bağlamın farkında olmak

Eşitsiz güç ilişkileri içinde cinsel taciz, cinsel saldırı, hakaret ya da aşağılamaya maruz kalan tarafın bu hareketlerden herhangi biri başına geldiği anda ilişkiyi bitirmemiş olması olağan bir durumdur. Kişi, konduramamak, yüzleşmemek, düzeleceğine inanmak, ilişkiyi bitirmek için kendinde güç görememek, korkmak gibi sebeplerle karşı koyamayabilir. Bu sebeple, “şiddet sarmalı” diyebileceğimiz döngü içerisinde kendini bulabilir, bundan çıkması zaman alabilir. Bu tür tepkiler, örneğin, ilişki içinde bir cinsel saldırı yaşandığında, tecavüz sonrası korkmak, kendine bir çıkış aramak gibi sebeplerle, kişinin faille ortak zaman geçirmeye devam etmesine sebep olabilir.

bir öğrenci dersini almakta olduğu bir akademisyenin rahatsız edici mesajlarına tam da kendisinden ders aldığı için cevap vermek mecburiyeti hissedebilir. Bu durumlarda “Neden mesajlara cevap verdin?”, “Neden birlikte kahvaltı ettiniz?” ya da “neden ilişkiyi kesmedin?” gibi sorular yerine taraflara ilişki, olay, şiddet kronolojisini ve içeriğini anlattırmak yeterli olacaktır.

Cinsel taciz, saldırı ve ilgili olaylar, tarafların eğitim durumu, ders başarısı, geldiği şehir vb. niteliklerle ilgili değildir. İçinde yaşadığımız toplumdaki toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilgilidir. Yani bir kişinin üniversite okuması veya profesör olması onun kimseyi taciz etmeyeceği anlamına gelmez. Başvuran öğrenci ise, not ortalamasını sormak gibi konu ile ilgisi olmayan sorulardan imtina edilmelidir.

“eğitim yaşamına zarar verecek” bir davranışa hazır olup olmadığını sormak gibi, kişide suni vicdan muhasebesi yaratacak, anlatacaklarına ket vurabilecek ve susız bir insanın (varsa) başkasının suçu yüzünden üzerinde baskı hissetmesine yol açacak tutumlara yer verilmemelidir.

Üniversite mensuplarını içeren bir cinsel taciz vb. olayını anlamaya çalışırken, taraflar arasındaki eşitmez ilişkiler (rneđin: akademisyen-đrenci, asistan-đrenci, idari personel-đrenci, personel-personel) muhakkak gözetilmelidir. Yukarıda bahsedildiği gibi, eşitmez ilişkilerde şiddete maruz bırakılan kişi çeşitli nedenlerle ilişkiyi bitiremeyebilir, şiddeti açık edemeyebilir.

Şikâyetle konu olan olay...

bir akademisyenin bir öğrenciye cinsel tacizde bulunmasını içeriyor ise, öğrencinin akademisyenin mesajlarına cevap vermesi, buluşma tekliflerini kabul etmesi, kendisinin akademisyene bir teklifte bulunması cinsel taciz (veya saldırının) mazur görülmesine sebep oluşturmaz. Örneğin, bir öğrencinin danışmanı ile yemek yemesi kendisini cinsel tacize açık hâle getiremez.

Tarafların üniversitedeki pozisyonları açısından eşit olmadığı durumlarda, güçlü olan tarafın konumunu kullanarak girdiği cinsel ilişki sınır ihlalidir. Karşı tarafın onayı/rızası varmış gibi görünse dahi onayın hiyerarşik ilişki içinde inşa edilmiş olduğu akılda tutulmalıdır.

Tarafların eşit görüldüğü durumlarda ise...

(ör. öğrenci-öğrenci) eğer anlatıda bir şiddet öyküsü varsa veya söz konusu olaydan önce de çeşitli fiziksel veya psikolojik şiddet öğeleri aktarılıyorsa, olay bu bağlam içinde değerlendirilmeli, bir ilişkide şiddet varsa konumların zaten eşitsiz olduğu ve maruz bırakılanın şiddeti durduramayabileceği bilinmelidir.

Cinsel taciz veya saldırının, hatta günümüzde yaygın bir şiddet biçimi olan flört şiddetinin delillerinin olmayabileceğini unutmamak gerekir. Cinsel taciz ve saldırı eylemleri iki kişi yalnızken, gece karanlık sokakta, kampüste, kapalı yerde gerçekleşebilir ve delil veya tanığı olmayabilir. Örneğin, tecavüze maruz kalan kişi, olayın etkisinden kurtulmak için üzerindeki kıyafetleri yok ederek, yıkanarak, darp raporu almayarak delilleri ortadan kaldırabilir.

Bu tür soruşturmalarda en önemli delil beyandır.

Beyanı esas almak, beyanın değerlendirmeye tabi tutulması şarttır demektir. Cinsel taciz, cinsel saldırı, şiddet, sistematik baskı, kötü muamele vd. tarafların beyanları ile açığa çıkar. Beyanı delilden saymamak, iki kişi arasında yaşanan ve geride hiçbir maddi unsur bırakmayan suçun üstünün örtülmesi anlamına gelir.

Üniversite mensuplarının, bilhassa öğrencilerin, rektörlüğe dilekçe yazarak şikâyetçi olmaları kolay süreçler değildir. Flört şiddeti hakkında bir şikâyet çoğunlukla aylar sonra yapılabilmektedir; cinsel taciz ve cinsel saldırı olaylarında şikâyetçinin kendini hazır hissetmesi süre alabilir.

Resmî süreç başladıktan sonra...

soruşturma taraflar için çeşitli zorluklar barındırabilir. Bazen mahrem addedilen durumların anlatılmasını içeren, tıpkı mahkeme heyetine anlatmak gibi olan bu kamusallaştırma sürecinin cesaret gerektirdiği dikkate alınmalıdır. Bu sebeple genel inancın aksine, bu tür şikayetlerde iftira ile karşılaşmak sanıldığı kadar sık gerçekleşen bir durum değildir. Bu nedenle beyan esas alınmalı, konuyu değerlendirmeye almak ve gerekirse soruşturma başlatmak için yeterli görülmelidir.

Kendini karar merci sanmamak ve arabuluculuk yapmamak

Bu aktif dinleme ve yönlendirme süreçleri veya disiplin komisyonları bilhassa öğrencilere, hata yaptıkları, genç oldukları vb. sebeplerle, iyi niyetle dahi olsa nasihat edilecek yerler olmamalıdır. Cinsel taciz veya şiddet anlatılarına tanıklık eden kişinin rolü karşı tarafın dinlendiğine ve doğru yere hızlı bir biçimde yönlendirileceğine olan inancı tesis etmek, Boğaziçi Üniversitesi mensuplarının bu doğrultuda hareket ettiğini doğrulamaktır.

(örneğin, cinsel taciz veya cinsel saldırı) söz konusu ise arabuluculuk yapmaya kalkmanın sonuçları daha da ağır olacaktır. Boğaziçi Üniversitesi bünyesindeki CİTÖK birimi bu tür eylemlerin ve olayların engellenmesi ve yaşandığında doğru biçimde yönlendirilmesi için kurulmuştur. Cinsel taciz, saldırı ve şiddet olaylarında bu rehber doğrultusunda ilk adımı atmanızı ve üniversite mensubu şikayetçi kişiyi CİTÖK'e yönlendirmenizi rica ediyoruz.

CİTÖK iletişim: citok@boun.edu.tr

Kaynakça:

YÖK Öğrenci Disiplin Yönetmeliği https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Kurumsal/mevzuat/yok_ogrenci_disiplin_yonet.aspx

YÖK Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/Mevzuat-Metin/1.5.2547.pdf>

Türk Ceza Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/-MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>

Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi <https://rm.coe.int/1680462545>

Cinsel Taciz ve Saldırıya Karşı Üniversitelerarası İletişim Ağı <https://ctsuni.wordpress.com/>

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı <https://www.morca-ti.org.tr/tr/>

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği <https://cinselsiddetlemucadele.org/>